

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Дребот О.І., к.е.н., с.н.с.

Інститут агроекології і природокористування НААН

Трансформація соціально-економічної системи країни створила передумови для наукового переосмислення цілої низки теоретичних конструкцій для створення ефективної бази національної економіки на засадах збалансованого розвитку. Причинами низької результативності реформ, а особливо в контексті створення соціально-орієнтованої ринкової економічної системи, багато вчених та спеціалістів вважають недосконалість інституціонального середовища.

Використовувана методологія реформування лісового сектора виявилася неспроможною виробити ефективні пропозиції щодо розвитку цієї галузі. Крім того, вона не давала можливості визначити вплив на реформування правового та соціально-політичного чинників. На наш погляд, перепорою для позитивних зрушень було те, що в Україні не існувало досвіду створення формальних правил для формування фундаменту ринкової економіки. Як результат – зростали трансакційні витрати, порушувалися права власності із-за недостатнього розуміння їх специфіки, регулювання економічних процесів здійснювалося з урахуванням інтересів лише деяких суб'єктів економічних відносин.

Таким чином, подекуди безуспішні спроби державних інститутів вирішити назрілі проблеми в лісокористуванні вимагають перегляду фундаментальних засад економічної науки щодо лісового комплексу, виділення домінуючої парадигми його розвитку. Вважаємо, що пакет інструментів державної політики реформаційного періоду в основному виконав своє призначення. На черзі – забезпечення збалансованого розвитку галузі в умовах відкритого конкурентного середовища.

Слід розуміти, що реформування економіки – це не лише проектування та введення нових економічних механізмів, а створення нових стійких та водночас еластичних інститутів. Ці інститути повинні бути сумісні з існуючою системою: опиратися на існуючі інститути та слугувати опорою для інших. Інститут повинен також опиратися на певні вищі цінності, які підтримуються в суспільстві.

У характері відносин суб'єктів лісової сфери між собою та з окремими гілками влади можна виділити такі компоненти: в стандартних ситуаціях доволі часто замість формальних відносин виникають прояви особистих стосунків; в умовах розв'язання більш складних проблем проявляється невміння домовлятися між собою; наявність певної несамостійності, звичка

покладатися на владні рішення.

На наш погляд, необхідно інституціоналізувати систему згаданих відносин із відповідним правовим регулюванням. Тому важливо, щоб у складі інституту було виділено чітко такі складові: правила поведінки економічних агентів у певних ситуаціях та правила поведінки гарантів виконання правил.

Визначення інституціональної сутності трансформації економіки лісового господарства є магістральним напрямом дослідження. Це, з одного боку, дає можливість зрозуміти процеси реформування економіки та виробити індикатори для розробки подальшої дієвої економічної політики. З іншого – наголосити на тому, що саме інститути формують поведінку учасників ринкових відносин. Їх створення та функціонування є результатом як історичних змін, так і впливу ідеологічних, політичних, соціально-економічних, екологічних чинників.

На наш погляд, інституціональне середовище лісокористування слід розглядати, насамперед як регуляторну систему гармонізації взаємовідносин лісгосподарського виробництва та природних ресурсів, спрямовану на оптимізацію виробництва з урахуванням фактичних вимог і обмежень діючих інститутів та інституцій щодо забезпечення раціонального використання лісових ресурсів. Конкретною методологічною базою інституціонального середовища лісокористування виступає реалізація принципів концепції збалансованого розвитку.

Отже, інституціональне середовище є фундаментальною базою збалансованого лісокористування, що впливає на щільність взаємозв'язку суб'єктів господарювання з навколишнім природним середовищем та детермінує характер інституціональних змін у сфері використання лісових ресурсів. Інституціональні зміни є рушійними трансформаційно-модифікаційними процесами забезпечення якісних перетворень атрибутів збалансованого лісокористування, моделювання вектора розвитку та рівня інтенсивності використання лісових ресурсів. Тому для вдосконалення інституціонального середовища лісокористування слід опиратися на: соціально-економічні та екологічні інтереси суб'єктів господарювання; рівень розвитку ринкової кон'юнктури в галузі; рівень розвитку ринкової інфраструктури; правову підтримку та захищеність суб'єктів господарювання; рівень інтенсивності лісгосподарського виробництва; забезпеченість галузі фінансовими ресурсами; попит на продукцію галузі; характер використання та можливості відтворення природно-ресурсного потенціалу галузі; дієвість функціонування системи моніторингу стану навколишнього природного середовища.

Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 19–21 червня 2012 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 37-39.